

FOAIA DIECEZANĂ

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

..... APARE DUMINECA .....

Prețul abonamentului:		Manuscrisele se adresează redacțiunii	Prețul inserțiilor:
Pe un an	50 Lei	„Foaia Diecezană” iar banii de prenumăra-	Pentru publicațiuni oficiale, concu-
Pe jumătate de an	25 „	țiune și inserțiuni administrațiunii „Tipo-	edite etc. publicate de 3 ori, dacă conțin
Pe un pătrar de an	12 1/2 „	grafia și Librăria diecezană” în Caransebeș	până la 150 de cuvinte 30 Lei, până la 200
Un număr	1 Leu.		de cuvinte 45 Lei, de aci în sus 60 Lei.

Nr. 59 Pres. ex 1923

IOSIF

din îndurarea lui Dumnezeu Episcopul dreptcredincios al Eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului.

*Iubitului cler și popor,
și onoraților deputați la sinodul eparhiei noastre,*

Dar, îndurare și pace de la Dumnezeu Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Christos!

Pe baza dispozițiilor §§-lor 89 și 90 din Statutul organic, convocăm prin aceasta sinodul ordinar al diecezei noastre a Caransebeșului la biserica catedrală din orașul Caransebeș pe Duminica Tomei, adecă pe ziua de 2/15 Aprilie a. c., la 9 ore a. m., în care ziua, îndată după săvârșirea sfintei liturghii și invocarea Duhului Sfânt, va urma deschiderea sinodului.

De aceea invităm pe toți onorabilii deputați ai sinodului eparhial, ca în susamintita zi, la ora defiptă, să se afle în Caransebeș, ca așa sinodul — conform regulamentului afacerilor interne — să-și poată începe activitatea sa.

Pe lângă împărtășirea binecvântărei noastre arhieresti, sânt

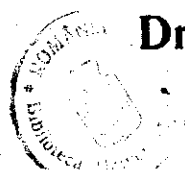
Al tuturor

Caransebeș, la 16/29 Martie 1923.

Cu dragoste părintească:

Dr. Iosif Traian Badescu

Episcop

Problema misiunilor

de Diaconul Dr. Gheorghe Comșa.

Biserica noastră — din fericire — nu are mulți oameni, despre care să se poată spune, că ar fi stăpâniți de necredință cronică în fața problemei misiunilor în complexul ei. Vor avea unii îndoeli de o clipă, că biserica noastră nu se poate avânta în împrejurările de azi la duhul adevăratului misionarism. Asemenea îndoeli nu este de datorit să se cuibărească între noi cu nici un preț.

Noi avem tăria convingerii. O mărturisim, că precum învierea lui Isus din morți este confirmată între altele și prin verificarea făcută de necredinciosul Toma, astfel și învierea Bisericii noastre la o viață mai activă poate să fie constatată de puțin credincioșii, cari pipăind pulsul vieții noastre bisericești, s'ar convinge, că această Biserică tocmai în zilele noastre desvoltă cea mai aprigă activitate misionară.

Nu este o invenție a susține o teză ca aceasta în favoarea Bisericii noastre. Niciodată țara românească n'a fost năpădită de mai multe credințe religioase ca astăzi. Ce e mai mult: s'au ivit rătăcirii peste rătăcirii în timpul din urmă și acele rătăcirii sunt primejdioase atât pentru neam, cât și pentru legea noastră ortodoxă. Biserica noastră, fără a avea mijloacele materiale suficiente, face eforturi uriașe pentru a feri sufletul poporului nostru de ortava străină, ce se strecoară sub formă religioasă. Străjerii credinței strămoșești sau la datoria lor și astfel suntem feriți și de primejdia internaționalismului și a tuturor ideilor cosmopolite și subversive, care încearcă să-și croiască alvie la noi în țară.

Ori, eforturile acestea dovedesc, că Biserica noastră este stăpânită de duhul misionarismului. Fără îndoială, alta este problema misiunilor la noi, ca în alte țări. Biserica noastră, în urma împrejurărilor de tot felul, e nevoită a-și mărgini activitatea sa misionară în cadrele țării. Chiar faptul acesta constituie ceva foarte însemnat. Forțele vitale ale Bisericii noastre se pot desfășura cu mai multă asiduitate. Nu avem preocuparea de a trimite misionari în alte țări, decât doar în America. S'ar mai putea vorbi de Jugo-Slavia, unde nu ar trebui să neglijăm terenul și de Ungaria, unde situația politică ne stă împotriva.

Uriășele strădanii ale Englezilor pentru convertirea păgânilor la creștinism, sunt numai teoretic în sfera preocupărilor noastre. Încă în anul 1792 s'a înființat o societate misionară engleză. Chiar marele predicator William Carey a plecat în India, unde a trebuit să lucreze ne-

spus de mult, căci avea nevoie să traducă Biblia în 44 limbi și dialecte indice. Sămânța aruncată de Englezi a trezit și alte țări spre misionarism. În Franța, America, Olanda, Germania etc. s'au ivit societăți misionare. Astăzi în întreaga lume există ca. 160 societăți misionare cu aproape 13.000 misionari! Să cugetăm, că în anul 1804 s'a înființat societatea biblică britanică; aceasta a tipărit peste 200.000.000 de biblii în mai mult de 365 de limbi și dialecte.

Să cugetăm, ce lupte au avut să ducă misionarii pentru convertirea păgânilor: să se lupte cu clima, cu lipsa de locuințe, alimente, să învețe limbi și dialecte foarte grele. Ei bine, toate aceste greutăți nu există în calea misiunii interne a Bisericii noastre. De aceea, de câte ori preotul nostru întâmpină în cursul activității sale oarecare neajunsuri de ordin material sau moral, le poate ușor învinge, dacă le compară cu obstacolele neasemănat mai mari ce le întâmpină misionarul în munca sa de convertire a păgânilor!

Preotul nostru are teren destul pentru munca sa misionară. Nu va zice nimeni, că azi toți creștinii ar trăi după glasul Domnului. Mulți au nevoie să fie sfătuiți, ca să nu umble fără de rânduială, cei slabi de înger trebuie mângăiați, cei neputincioși trebuie sprijiniți. Echilibrul moral trebuie restabilit. Numai biserica noastră e capabilă să îndeplinească această misiune.

Ea trebuie să fie cu ochii în patru chiar față de Biserica greco-catolică, română, care acum de curând a cerut să nu mai fie numită decât „catolică“. Misionarismul Bisericii noastre, sunt convins, va face, ca toți românii să vină la legea cea adevărată, la ortodoxie. Atunci ne putem îndrepta privirea cu mai multă atenție asupra problemei de convertire a evreilor la creștinism. Căci, în treacăt fie zis, avem în țară misiune engleză pentru convertirea evreilor la creștinism sub formă baptistă etc., dar Biserica noastră pe acest teren a făcut încă prea puțin.

Primii gramatici români bănățeni.

B.

Gramatica Loga, Buda 1822.

Bibliografia 1. G. Borșin: Părți alese din Istoria Transilvaniei, Sibiu 1889, vol. I pag. 607, 608. 2. Ioan Lăzărici: Istoria Literat. Române, Sibiu 1884, pag. 115 și 116. 3. I. G. Popescu: Curs elementar de Istoria Literaturii Române, București 1878, pag. 62. 4. Ovid Densusșianu: Literatura Română Modernă, Bucur. 1920 I pag. 74—5. 5. A. Papiu Ilarian: Istoria Românilor, Viena 1852, vol. I pag. 208—7. 6. Romulus Ionașcu: Gramaticii Români, Iași 1914 pag. 94. 96; 81—93. 2. 286. 7. Foia „Unirea“, Blaj 1892 Nr. 47 pag. 374 I, de prof. Teodor Roșu. 8. Dr. At. M. Marienescu: Viața și operele lui Petru Maior, Bucur. 1883, pag. 15, 90 și 91. 9. Iustin Popșu: Poezia și Proza, Oradea mare 1870, pag. 231—2. 10. N. Tincu Velia:

Istoria biser. polit. națională a românilor, Sibiu 1865, pag. 198 și 201. 11. Iuliu Vuia, Școlile române bănățene, Orăștie 1895, pag. 121—134. 12. *Idem*: Fragmente din Istor. pedagogiului din Arad, Panciova, 1887, pag. 12; 34—38. 13. Petru Maior: Istoria pentru începutul Românilor din Dacia, Budapesta și Gherla 1883, pag. 326. 14. Ar. Densușianu: Istor. limbii și literaturii Române, Iași 1894, pag. 261. 15. Zaharie Caracalechi: Biblioteca românească, Buda 1829, part. II pag. 56. 16. E. Hodoș: Elemente de istor. literaturii române, Caransebeș 1902, pag. 132; 147. 17. Alexandru Philippide: Introducere în Istoria limbii și literaturii române, Iași 1888, pag. 155; 158. 18. Gh. Adamescu: Istor. literaturii române, Bucur. 1911, pag. 461. 19. *Idem*: Istor. literaturii române, Bucur. 1913, pag. 222 și 234; 257. 20. Ion Modrigan: în rev. „Culiura Creștină”, Blaj 1916 pag. 19. 21. Ios. Vulcan: „Anal. acadēm. române”, Bucur. 1883, ser. II, tom. XIV pag. 278—9. 22. N. Iorga: Istor. literat. române în sec. al XVIII-lea, Bucur. 1901, v. I 518; vol. II 252, 315, 425, 426, 429, 430, 414, 337. 23. *Idem*: Istor. literat. românești în veacul al XIX-lea, Buc. 1907, vol. I. pag. 71 și 285, vol. II pag. 230—237. 24. Foia „Biserica și Școala”, Arad 1919, Nrii 13 și 14. 25. A. Cosma junior în ziarul din Timișoara „Nădejdea” 1921, în un nr. din Septembrie. 26. Dr. Ioan Roșu, în ziarul „Banatul”, Timișoara 1920, nrii 80 și 79. 27. Rev. „Cultura Creștină” Blaj 1921, pag. 277. 28. „Revista Teologică” Sibiu, 1916 pag. 171, 175, 269, 263, 271. 29. Iorga: Istor. bisericii românești, Vălenii de munte 1909, vol. II pag. 108. 30. „Enciclopedia Română”, Sibiu 1900, vol. H 149 și 150. 31. Dr. Avram Sădean: Apstolatul priuilor profesori ai preparandiei noastre, Arad 1912, pag. 10—11, 29. 32. Dr. Petru Pipoș: Suplement la Istoria Pedagogiei, Arad 1912, pag. 14—15 și 18—19.

Se prea poate, că vor mai fi fiind și alte izvoare și literatură în subiectul acesta; noi nu o cunoaștem până acum și așa nu am putut-o utiliza de data asta.

I.

Cartea ce ne preocupă, poartă titlul: „*Gramatica românească*, pentru îndreptarea tinerilor, acum întâia oară lucrată prin *Constantin Diaconovici Loga*; al școlilor preparande românești din Arad profesor, la Buda în crăiasca tipografie a universității Ungurești 1822”.

E tipărită cu caractere chirilice (*vulgo* potcoave, cărlige). Acopere 206 pagini. Are prefață dedicată lui I. Nestoroviciu, consilier regesc și inspectorat: „tuturor școlilor nației românești și sârbești”.

Prefața aceasta datată din Arad, cu dtul 10 Martie 1822, e un nostim encomiu la adresa Uroș Nestoroviciu; care deși din când în când ne doreă și face și bine, totuși privit peste tot, ne-a dușmănit oamenii mari ai neamului și ne-a făcut mult rău: economic-național și cultural-bisericesc!

Ar fi timpul, ca cineva să-i închine o monografie, ¹⁾ ca să se vadă odată luminat tot răul și binele, prestat nouă și țării ungurești, de acest bărbat șarmant!

Excerpăm câta din această *doxologie* „sui generis”, altcum destul de obișnuită în cărțile ce se tipăreau în vremile apuse, pe cheltueala vre unui patron chiabur și marinimos:

„Sosind primăvara luminării neamurilor bisericii Răsăritului, celor ce se află sub fericitul Schiptru al Casei Austriei, Măria Ta Domnule Crăesc consilier, ca un stâlp plin de razele luminii stai strălucind între aceste neamuri, (ba ghine că nu!) cel ce cu înțelepciune ocârmuește șase directoraturi:

„Directoraul Budei cu 40 școli, Timișorii cu 180 școli, Caransebeșului cu 238 de școli, Orăștii mari cu 416 de școli, Baciului cu 66 de școli, Sremului și al Slavoniei cu 93 de școli.

„Afară de acestea încă două școli preparande prin orânduile Tale capătă putere; precum una în Arad, pentru Români și alta în Sombor pentru Sârbi... Nespusă este purtarea de grijă a Măriei Tale cel ce cu necurmte ostenești ziua și noaptea lucrezi, de a țineă această sfântă întocmire în bună stare.

„Acum de aș avea puterca grăirii ca Cicero și dulceața cuvântării ca Demostene, cred, că încă n'aș putea din destul vădri laudele Tale, de cari Te ai învrednicit. Multe daruri strălucesc în sufletul Tău, că prin învățături cauși a lumina mintea tinerilor și a îmbunătăți inima lor, cea crudă; să capete înălțatul împărat supuși credincioși, Patria locuitori buni și vrednici, iară părinții fii ascultători, că numai prin unii ca acestia, se aduce fericire societății omenești”.

Mai spune autorul Loga în introducere, că dejă de 10 ani slujește în Arad: „la catedra gramaticii, stitului și a cântării bisericești în școlile preparande”. Da, căci în 3/15 Noemvrie 1812, când s'a deschis preparandia și s-a dat menirei sale, el a grăbit „cel dintâu”, a-și ocupa catedra destinată.

Lucrarea lui Loga s-a răspândit iute și de grabă între români, chiar și dincolo de Carpați; se folosea de particulari, ca și de institutelor de învățământ, până mult aproape de zilele noastre. Ba în Arad a servit ca manual încontinuu și și statornic chiar trei decenii consecutive, până la anul 1850, anul decedului autorului: Se pare, că aceasta mai mult din reverință și recunoștiință către persoana autorului, căci dela o vreme apăruseră alte gramatici, mai bune pentru folosul școlilor! Intre anul 1822 și 1851 au apărut 18 gramatici de diferiți autori. ²⁾ Iată care sunt: *Alexi*, Viena, 1825 (latinește); *Eliade*, 1828, București; *Pleșoianu*, 1828, Craiova; *Orghidan*, 1838, Brașov; *Eliade*, Buc. 1839; *Vailant* (în franțuzește), Buc., 1840; *Golescu*, Buc., 1840, *Blazeviciu*, Cernăuți, 1844; *Platon*, Iași, 1845; *Petri* Brașov 1845 (nemțește, e tradusă după Vaillant); *Iszer*, Brașov, 1846 (nemțește); *Măcărescu*, Iași, 1848; *Codru*, București, 1848; *Bălășescu*, Sibiu, 1848; *Câmpeanu*, Iași, 1848; *Margealla* (ruso-română) în Petrograd, anul 1827. ³⁾

Vederile filologice ale lui Loga sunt aceleași, care le întimpinăm și la predecesorii săi: Tempea, 1797 și Iorgoviciu, 1799.

¹⁾ Se poate, că vor mai fi ieșit și altele, de cari nu am dat până azi.

²⁾ Petre Vas. Haneș, Scriitorii Basarabeni, Bucur. 1920 pag. 141—5 și 149—158. La 1819 a mai ieșit în Cișinău gramatica rușo-română de vîldica Bănulescu.

¹⁾ Nu știu, că până azi să existe vre'o carte despre el la noi Nici alt undeva, să se vorbească mai pe larg de el.

Mai că tot pe căile lor umblă. Comparat cu cel dintâi, e ceva mai original. Și așa autorul nostru aparține epocii gramaticale, numită la noi a doua (1780—1854), carea e direcționată de legea etimologismului latinist și latinizant.

În fața dlui Iorga, opera lui Loga e: „o simplă culegere de reguli, fără pretenție de originalitate, sau de reformă“.

Loga apoi la rândul său zice, că scopul, pentru care a edat-o, e, că: „prin ea m-am îngrijit de a căuta curățenia limbii noastre de cuvinte străine“.

Relevăm, că gramatica lui Alexi, vlădica de mai apoi a Gherlei, e un fel de imitație, să nu zicem, că în fond e numai o curată compilație după a lui Loga.

II.

Nu gramatica aceasta din 1822—3 e prima lucrare, ce tipărește Loga! El a mai publicat la Buda, în 1815, o „Instrucție, pentru școlărele românești în Bănat“, iară peste trei ani apoi (1818) tot în Buda: „Orthografia, sau dreapta scriere, pentru îndreptarea scriitorilor limbii românești, sub chivernisirea... domnului crăesc consilier, Urosie Nestoroviciu“ în 8°.

Adecă Loga voi să-și bată în tipar gramatica sa din 1822—3 încă în anul 1818. Censorul Petru Maior însă i s'a împotrivit, de vremece și dânsul avea de gând să ede gramatica limbii noastre. Pare că totuși această operă atunci nu era încă deplin terminată.

În adevăr apoi, după pristăvirea lui din 1821, s'a dat între scrisorile rămase, de mai multe crâmpee, latine și române, în materie gramaticească.⁴⁾

Ca să se salveze prioritatea și rivalitatea literară alui P. Maior, cauza s'a aplanat așa, că s'a convenit, că din lucrarea lui Loga, să se smulgă numai tratatul despre Orthografie și să se tipărească, acum în anul 1818.⁵⁾ Desigur la acest aranjament s'a recurs de aceea, penfră că simultan și concomitent cu Orthografia lui Loga, publică și Petru Maior Orthografia romana, sive latino-valachica. A lui Loga ieși desub teascuri în Decembrie 1818, iar a lui Maior în primele zile alui Ianuarie 1819.

Se zice, că Orthografia lui Loga e opera lui Nestoroviciu; „sub chivernisirea“ lui apare, dar din însăși lucrarea se vedește, peste toată

îndoiala, că e fătul lui Loga. Asta era un secret public atuncea, pentru toată lumea, că paternitatea se datorește lui Loga.

Se zice în Orthografie; „Pentru unele împedecări neputând tipări gramatica românească, ce o dusesem cu mine la Buda, de a da la lumină, ca să nu mă întorc acasă deșert, am tras dintr'ânsa numai Orthografia și o pusei sub tip“.

Nestoroviciu chivernisitorul, va să zică Loga, urmăria unificarea scrierii, da explicații asupra întrebunțării literilor mari, asupra separațiilor și interpuncției: „semnele cele desbinătoare“. Pe lângă o „teorie a periodurilor“, ea cuprinde multe exemple, norme caligrafice, versuri de „Constantin Diaconovici Loga, profesorul școlilor preparande a nații românești din Arad“, date în Buda, la 10 Octombrie 1818 și orații la examene. Relevez, că despre Orthografia din vorbă, menționează în 1817 și Naum Petroviciu, în Prefața operei sale Pedagoghia și Metodica.⁶⁾

(Urmează)

Întâiul martir Stefan.

Prelegere din religie de preotul Sinesiu Bistrițianu.

(Urmare și afârșit)

Ieri și alaltăieri ni-s'a descoperit tainica sâr-bătoare a „Nașterii Mântuitorului“, ce însemnează: „Pe pământ pace și între oameni bunăvoință“.

Și s'o știți, iubiților, că adevărata pace stă în legătură cu voința lui Dumnezeu; iar când se potrivește voința lui Dumnezeu cu voința omului, acolo e omul scutit de patima crucei.

Știți cum se alcătuește o cruce? Așa-i că punem două lemne de-acurmezișul? Ori dacă acele două lemne merg paralel unul lângă celălalt, mai devin ele o cruce? Nu! Aceste două lemne stau în puterea dumnezească, dar și în voința omului; căci dacă voința omului se pune de-acurmezișul, în împotrivire cu voința dumnezească, se nasc nemulțumiri și omul e neliniștit, pierde pacea sufletească și... aci... e crucea; iar dacă voința omului ține în seamă și de voința lui Dumnezeu, ori dorește a se apropia de voința dumnezească, atunci și inima omului o stăpânește pacea și bunăvoința.

Vorbind astăzi despre întâiul martir Stefan, ni-se dă ocazie a observa această minunată și sfântă pace; căci ajuns în stadiul celor mai crâncene suferințe, totuși îl vedem stăpânit de această pace sfântă, încât ne vine a crede că-i

⁴⁾ T. D. Bojină în polemia avută cu cei din Halle, și Alexi în gramatica din 1826, spun, că a existat această gramatică gata de tipar, dar ar fi dispărut. Cipar le-a publicat în Arhiv. pentru filologie și istorie, Blaj 1867, pag. 27; 297; 338; 355 și 380. P. Maior Ist. o. c. pag. XXVIII, Marianescu o. c. 37 și Ionașcu o. c. 68—76.

⁵⁾ Modrigan o. c. pag. 10.

⁶⁾ Cnf. „Foala Diecezană“ Caransebeș 1928 Nr. 5 pag. 8, 1.

într'o biserică și s'ar ruga lui Dumnezeu la sf. altar.

E întâiul semn sângeros al creștinismului și'n acesta cunoaștem calea ce duce către pacea dorită.

Gândiți o leacă la istorisirea mucenicească a acestui sfânt, căci v'am cetit-o, și pe care atât de drăgălaș ne-o descrie sf. scriptură, încât ni-se pare nu numai că am auzit-o cetindu-ni-se, dar par'că am și văzut-o aievea.

1. *Originea.* Stefan a fost din naștere și lege evreu și care d'abia de 2—3 ani devenise învățacelul lui Hristos, încreștinându-se. Și e de admirat acest sfânt, că atât de grabnic se îndelețnică în școala Mântuitorului. Tiner evreu, însă înzestrat cu alese și frumoase, nobile și bune însușiri.

Nu eră însă din felul celor născuți în țara jidovească, ci un evreu grec, născut și crescut în străinătate. Evreii un popor dotat cu însușiri negustorești, ca să-și satisfacă acestei porniri năvalnice firești, îi aflăm resfirați prin cele mai de căpetenie orașe a lumii, în cari se cosumă mai mult, precum în Roma și orașul cu legături comerciale egiptene, ca Alexandria, în carele viețuiau la aproape una sută de mii, tot așa și'n orașele cu port maritim din Azia minoră, în Corint ș. a. O seamă din acești evrei, dacă îmbătrâneau, se reîntorceau la Ierusalim, ori că își trimeteau copiii acolo, ca să se lumineze în duh religios și național jidovesc. Acești evrei externi erau bine inițiați în limba greacă, care se considera de cea mai de căpetenie în lume, d'aceea li-se zicea acestora: evrei grecești; iar creșterea și contactul lor cu neamuri străine contribuise mult, că ei se deosebiau și'n vorbire și'n nobleță de cei d'acasă, și chiar venind în Ierusalim cu scopul d'a se așeza aci, ei își aveau propriile comuniuni sau obștii religioase, precum și case de rugăciune separate. D'aceea în textul sf. scripturi, ce vi-l-am cetit, se face amintire de unii evrei ce aparțineau sinagogei Alexandrinilor, evrei Chirineni, cei din Azia mică și alții ca a Libertinilor, cum sunt spre exemplu fiii acelor evrei deveniți odinioară prizonieri de război, pe cari marele Pompeiu i-a luat din Ierusalimul cucerit, i-a dus la Roma, ca apoi să-i vindă, ori pe cei mulți i-a eliberat.

Stefan eră așadar un evreu grec și pân'la un timp nu de mult trecut, a fost un coleg și plăcut și mult inbit a acelor consoți tineri și bătrâni, despre care ați auzit cum s'au purtat de dejositor față de fostul lor coleg.

Ca și alții de o seamă cu dânsul, aparținători tagmei preoțești, ajunse a cunoaște calea spre adevăr și a recunoaște în viața Mântuito-

riului mult bine și fapte înălțătoare și de admirat și se convinse-se, că din pricina aceasta a fost persecutat. Și mai viețuiau contemporani ai Mântuitorului, cari adesea îi împărtășiau minunile mari și însuflețiți istorisau despre învățăturile și faptele sale; apoi mai e probabil că Stefan să fi avut fericirea de a cunoaște pe însăși Născătoarea Mântuitorului, carea încă l-a cucerit, povestindu-i atât de simplu și totuși ademenitor despre copilăria Mântuitorului, începând cu Visfleemul și apoi despre viața-i singuratică din Nazaret, despre jertfirea sa în Vinerea patimilor; așa că sufletul neprihănit al lui Stefan se luminează, timbrând ca nconestă desconsiderarea adevărului.... și devine însuși un creștin zelos și convins.

D'aceea creștinismul răscolește întreaga ființă a omului și creează în el un caracter hotărât și sublim: iubind cu toată sinceritatea pe Dumnezeu și pe oameni, fără teamă, și care pe lângă însușirile alese și înțelepciunea cu care îl dotase firea, mai câștigă grație și putere de a îndeplini minuni și semne mari în popor.

2. *Persecutarea.* Și dureroasa întâmplare, iacă pornește viforul, lavina o să-l cucerească, și ce-i mai dureros, foștii săi amici promovează catastrofa. Da, sunt consoții sei și cei de un neam cu el. Și afirm cu toată convingerea, că dacă Stefan, prietenul de odinioară, nu ar fi pornit pe drumul bolovănos al creștinismului, ci rămânând fidel părinteștilor credințe, ori că s'ar fi dedat la o viață ușuratică și aventurioasă, defăimând și ridiculizând pe acești noi proseliți, cum se obișnuiseră a numi pe creștini, sigur e, că prietenii îl aplaudau și devenia croul zilei, căci pornise dintr'o societate, a cărei membri roștiau numai cu buzele libertate și absolvare din robia spirituală.

Dar Stefan devenise contrastul celor așteptate, și adevărat eră căst (nevinovat) ca o fecioară, viețuia modest și stăpănit de evlavie, avea plăcerea a se ocupa numai cu acte de caritate,..... și astfel devine odios; iar fanaticii evrei îl urăsc și hotăresc moartea sa.

Ce e drept, ei la început se nizuiau a-l capacita ca să părăsească noua învățătură, vorbindu-i cu sarcasm, batjocură și dispreț, aducând motive puțin documentate; dar Stefan, convins și deplin convertit la creștinism, află imediat răspunsul potrivit, ca și odinioară Mântuitorul contra fariseilor, așa că dânsii prevăzură neputința d'a sta împotriva înțelepciunii ce ieșea din cuvântarea cea cu duh însuflată a tinerului Stefan.

Așadar o apucară cu calomnia, că: acest

tiner a defăimat sf. lege evreească, adică vjește a schimba obiceiurile și legea dată de profetul Moisi.

Văzând, că nici în felul acesta nu le succede, se folosiră de volnicie, agitând poporul — și tocmai cum s'a făcut cu Isus — le succeseră a ridica vâlmășag și tumult nemai pomenit.

Apucară pe Stefan și-l târâră înaintea soborului sau judecății evreești. Folosiră dar forța dură, ca animalele feroce; iar prin această procedură a lor își dovediau evident netemeinicia cultului.

Ajunși la judecată, cum au procedat? Nici vorbă de o judecată cu rost, calmă și imparțială; căci atunci ieșiră la iveală nevinovăția lui Stefan. Deci se puseră pe strigăte și injurături, aducând martori mincinoși, cari ușor răstălmăceau în alt înțeles cuvintele martirului. Erau doară obișnuiți dela osândirea lui Isus. Stefan însă se apăra cu argumente temeinice și convingătoare; iar fața lui se luminează ca fața unui înger. Și ce rezultă?

3. *Moartea sa.* Oamenii orbiti de fanatism și ură, agitați de conducătorii fără suflet, nescotiră legea și nu așteptară enunțarea vr'unci sentințe, ci ca animalele feroce năvăliră asupra lui Stefan; căci cărturarii, și așa ostili, turbau de mânie la vorbirea convingătoare a marelui martir, și sbuciu nându-se ca niște scelerati, își astupau urechile, vociferau și șcrâșniau cu dinții.

Și gândiți-vă adânc la împrejurarea asta fioroasă! Aceștia erau oameni culți și mai ales învățați (cărturari). Și totuși asemenea unor haite de câni se aruncă spre dânsul, îl apucă și târâsc afară din oraș. Nu-l duc, ci îl târâsc cu puterea; iar ajunși afară de porțile cetății, împroașcă sau svârlesc cu petri în Stefan și îlucid. Întăiele pietri, amăsurat obiceiului, le aruncă martorii cei fără de omenie, și cei cari au avut obrăsnicia a mistifica (a tălmăci altfel) cuvintele sfântului, ca așa vinovat să-l scoată. Cel mai dârj vrăjmaș (din pricina fanatismului religios) era Saul, carele ca slujitor al sinedriului sau soborului, sau ca cel mai de seamă sfătuitor al lor: păzia hainele celor-ce împoșcau cu pietri pe Stefan.

Acesta-i sfârșitul unui mare și întâi martir al creștinismului.

* * *

Înainte de a încheia să ne dăm silință a cunoaște mai cu temei aceste două curențe de porniri a patimilor omenești; să le cunoaștem gândul și voința.

Dintru început ne atrage atenția agitarea și

neîndestularea celor aplecați spre rău. Scopul și-l-au ajuns, căci și-au satisfăcut urei prin sângele sfântului.

Și totuși simptome de liniște nu se observă și nici pacea ce o așteptau, ci mai ales îi vedem agitați de patima răzbunării, setoși de noi jertfe; căci doară aflăm scris în cartea sfântă: „Răii nu vor câștiga roada liniștei, că sunt asemenea mării agitate; să birue chiar, și tot n'ajung la pacea cea dorită. Pentru că unde stăpânește patima, sălbatică și dezordonată patimă, acolo nu vom afla nici liniște noroc or bine“.

Și îmi vine a crede că și voi aveți să experiați aceasta.

Altfel e în viața sfântului, căci aci dăm de o liniște cerească, sufletul său nu e agitat, că doară d'aceea vorbia cu atâta convingere. E în torentul cel mai agitat al viforului și totuși e liniștit sufletește. Are în tața sa pe cei mai dârji acuzatori și tot aceștia sunt și judecătorii săi, cari scrâșniau cu dinții, și totuși e atât de liniștit și blând, încât l-ai crede că stă înaintea sf. altar.

„Cucerit de duh sfânt, căutând la ceriu, a văzut mărirea lui Dumnezeu și pre Isus stând de-adreapta lui Dumnezeu“, pe când privirea sa oglindea spre cel ce odinioară se jertfise pentru omenime. Mântuitorul a însuflat cu liniște sfântă inima acestui martir; iar această liniște lăuntrică era atât de puternică și sublimă, că fără s'o voiască, poate, a strigat: „Iată văd ceriurile deschise și pe fiul omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu!“

Pacea ce stăpâniă sufletul său se nvederează și mai luminat la moartea sa; căci pe când pietrele împoșcate îl loviau mai năvalnic, pe când injuriile și ocară, bârfelile și vorbele de rușine curgeau cu nemiluita, Stefan se rugă: „Doamne Isuse, primește duhul meu!“ Și căzând în genunchi, strigă cu voce ridicată, par'c'ar voi să le arate că sincer și din inimă rostește și imploră rugăciunea sa: „Doamne nu le scoti păcatul acesta!“

Cum odinioară învățătorul și blândul Mântuitor, în momentul morții sale rostește lumii neprețuita sa iubire de vrăjmași, tot așa și el învățacelul.

Acesta i-a fost ultimul cuvânt, căci moare, dar nu moare; căci sf. scriptură spune apriat: „a adormit“. Da a adormit în Domnul, ca prin moartea sa să dea lumii liniștea și pacea.

Vedeți ce vicață stăpâniță de liniște și ce măreață icoană a morții! Și care-i calea ce duce spre liniștea aceasta. E iubirea de Dumnezeu și a deaproapelui. Stefan iubind pre Dumnezeu.

îvinge pre Iudei; iar dovedind iubire către de-aproapele: se biruește pe sine însuși. Iubirea cucerește frica omului și d'aceea această iubire biruește dorul de răsbunare. Iubirea îndepărtează dela sufletul său pe conturbătorul linistei și al păcii adevăată; patimile.

Unde e iubirea, și pacea e acolo; iar cu cât e mai bogată iubirea, e cu atât mai adâncă pacea.

Var 15/28 Novembre 1922.

Ș T I R I

Personale. Prea Sfințitul Episcop diecezan sosește azi dela București, unde a luat parte la ședințele senatului. Împreună cu P. S. Sa va sosi și P. S. Arhiepiscopul Filaret.

Din Parlament. Discuția pe articole a proiectului de Constituție s'a terminat atât la Cameră, cât și la Senat.

La Senat a fost luat în considerare cu 137 voturi contra 2 și 2 abțineri; iar la Cameră cu 262 voturi contra 8 voturi. Dl. N. Iorga, care a luat parte la discuție, s'a abținut. Asemenea și opoziția, care a fost părăsită încă înainte de a se începe discuția pe articole.

Meetingurile de protestare dela „Dacia” continuă. Fruntașii opoziției unite zi de zi își ridică cuvântul de protestare contra modului cum să făurește noua Constituție. Manifestările de stradă sunt oprite și armata din Capitală grijește de susținerea ordinii.

Noua Constituție a fost sancționată de către M. Sa Regele; și Joi, la 16/29 Martie a. c., a și fost promulgată în Monitoriul Oficial.

Dl. Ministru Vintilă Brătianu a depus pe biroul Camerei bugetul statului pentru a. c., care se urcă la suma de preste 14 miliarde.

Salariile derizorii ale preoției — după cum sântem informați — rămân aceleași, căci în buget nu s'a prevăzut majorarea lor. S'a prevăzut însă o nouă sumă de 500 milioane pentru îmbunătățirea situației funcționarilor publici. Și să sperăm, că preoția nu va fi lipsită — nici de astădată — de îmbunătățirea ce se proiectează pe seama celorlalți funcționari, tot așa de slab retribuți.

Biserica dominantă. Articolul 22. din proiectul de Constituție, la discuția pe articole, a fost modificat de către Corpurile regiuitoare acceptându-se formula următoare:

Biserica ortodoxă creștină și biserica unită sunt biserici românești. Biserica ortodoxă, fiind biserica majorității Românilor, este dominantă în Stat; iar biserica unită are întâietate față de celelalte culte.

Cu această formulă s'au împăcat și reprezentanții bisericii unite.

Alegerile parlamentare din Iugoslavia s'au terminat cu învingerea partidului lui Pașici. În Banat au fost aleși și 3 reprezentanți ai minorităților. Dintre candidații români a reușit numai dl. Dr. I. Jianu, conducătorul listei partidului românesc.

† **Dimitrie Onciu.** Unul din bătrânii oameni de știință: Dimitrie Onciu, a încetat din viață Marți la 7/20 Martie a. c., în vârstă de 66 ani.

Prin moartea lui Onciu dispăre una din cele mai remarcabile figuri ale culturii și istoriografiei românești. A atras atențiunea publicului asupra sa, cam pe la 1880. când publică în „Convorbiri literare” pagini de energică critică și de combatere a teoriilor lui Roessler, aducând argumente decisive pentru continuitatea poporului românesc în Dacia. A scris mai multe studii istorice; totuși cartea sa despre originile Principatelor române va fi perla cea mai luminoasă a activității sale pe terenul istoriografiei, căci bazat pe documentele arhivelor și pe realitatea și logica faptelor, a căutat să facă lumină asupra trecutului nebulos al Descalcarilor.

Bucovinean de origine, el aduce cu sine la București — când a fost numit profesor universitar — disciplina școlii germane, prin care a trecut. Dela a. 1900 încoace este director al Arhivelor Statului, pentru care post bărbat mai autorizat nici că s'ar fi putut afla.

Universitatea perde un mare profesor, care a crescut mai multe generații de cercetători în același spirit critic și documentar, care era al lui.

Academia Română perde pe președintele ei.

A fost un român bun, care nici sub ocupația germană nu s'a temut să spună — vorbind despre Mircea cel Bătrân — că provinciile românești trebuie să fie românești.

Doliul de pe urma morții lui Dimitrie Onciu devine astfel doliul culturii și al conștiinței românești.

Odihnească în pace!

Regele Ferdinand la Varșovia. Ziarele din Varșovia anunță, că M. Sa Regele României va vizita pe șeful Statului polon. Această vizită este considerată ca o nouă manifestare a legăturilor strânse de pretenie dintre România și Polonia.

Marele colegiu electoral pentru alegerea de episcopi în scaunele vacante ale eparhiilor: Constanța Cetatea Albă, Ismail, Buzău, Dunărea de jos și Roman, a fost convocat pe ziua de 16./29. Martie a. c.

Basarabienii și-au exprimat dorința, ca pentru cele două locuri din Basarabia să fie aleși P. S. Sa Episcopul Visarion Pușu dela Argeș și pâr. Arhimandrit Scriban.

Dela „Asociațiune”. Comitetul central al „Asociațiunii” din Sibiu aduce la cunoștința, că datele pentru lucrarea „Jertfele Românilor din Ardeal, Bănat, Crișana. Sătmăr și Maramureș, aduse în războiul mondial din anii 1914-1918”, au fost adunate și prelucrate de dl. Teodor V. Păcățian, președintele Secțiunii istorice a „Asociațiunii”, cu ajutorul foarte prețios al autorităților administrative: Ministeriul de Interne, Secretariatul general Cluj, prefecturile județene, administratorii de plase, primăriile orașelor municipale, ale orașelor și satelor, cum și cu ajutorul preoției, la indemnul venerabilelor Consistoare. Raportul dlui Păcățian asupra acestei lucrări s'a publicat în Nr. 1-2 al revistei „Transilvania” din a. c., cum și separat în Nr. 7 al Bibliotecii „Astra”. Aducând aceste la cunoștință, comitetul central exprimă sincerile sale mulțumiri tuturor organelor, cari au conlucrat la săvârșirea acestei opere de deosebit interes pentru toți Români în viață, dar mai ales pentru generațiunile viitoare. Îndeosebi aduce mulțumiri, și pe această cale, dlui Teodor V. Păcățian, pentru stăruința neîntrecută și pentru conștiințioșitatea și dragostea ce a depus întru săvârșirea acestei monumentale opere. Sibiu, în 15 Martie 1923. Comitetul central al „Asociațiunii”.

Poșta Redacțiunii.

Vasilie Murgu în Ciclova-mont. Nu intră în vederile noastre. Credem, că nu este nevoie să mai ațâțăm și noi focul.

Iuliu Crainic în Unip. E prea seacă pentru noi.

Aron Moise în Silagiu. Cereri D-Tale nu putem satisfac, căci de prezent n'avem colaborator pentru această rubrică.

VARIETĂȚI.

Printre sălbateci

Americanul Up de Graff un vestit explorator, care timp de șapte ani a petrecut în codrii seculari ce împrejmuesc râul Amazoanelor din America sudică, a publicat o carte cu descrierea acestor călătorii, a impresiilor și aventurilor trăite.

Una dintre cele mai grozave a fost, după cum însuși autorul cărții mărturisește, timpul petrecut între așa numiții „vânători de capete”, unul dintre cele mai înfricoșate triburi din acele regiuni. Up de Graff se întâmplase a fi chiar oaspele indienilor Aguaruna, cei amintiți mai sus, cari se pregăteau tocmai atunci de campania împotriva unui neam vecin. Ca oaspe nu putea să refuze invitarea de a lua parte și el la expediția aceasta, oricât ar fi dorit de mult, să fie cruțat, știind mai ales cât de sângeroase erau ciocnirile între acei sălbateci.

Americanul Graff povestește din această aventură grozavă, că a trebuit să fie martor la decapitarea tuturor prizonierilor, fără să protesteze sau să-și arate cât de puțin nemulțumirea. Mai zguduitoare a fost scena decapitării unei femei din tribul dușman. Nenorocita a fost doborâtă cu săgeți, și pe când încă trăia, sălbatecii cruzi începură cu o lăcomie și o plăcere cu adevărat bestială să-i despartă cadul de trup. Instrumentele lor de piatră sunt foarte primitive și par că anume sunt făcute ca să chinuiască victima mai mult. După ce în sfârșit își terminară indeletnicirea, pentru ei foarte plăcută — înfipseră capetele în vârful lăncilor ducându-le ca tofee înapoi în satul lor.

Americanul Graff făcuse față veselă la tot acest joc grozav. Un singur gest de dezaprobare ar fi însemnat sinucidere; atât favor fac indienii Aguaruna față de oaspeții lor, cari îndrăznesc să fie de altă părere: le „dă voe” să se sinucidă.

Mulțămită.

Cu tristul prilej al Trecei din viață a mult iubitului nostru soț, tată, frate, socru și bunic

Protopresbiter și profesor

Gheorghe PETRESCU,

mulțumim tuturor, cari prin condolențele lor ne-au mângăiat în nemărginită durere.

În deosebi aducem mulțumirile noastre P. Sf. S. Dlui Episcop Dr. Iosif T. Badescu, P. Sf. Arhiepiscop Filaret Musta, Veneratului Consistor, on. cler slujitor, Reun. rom. de cânt. și muz., on. direcțiunii a institutelor teologice și pedagogice, corpului didactic dela toate școlile, tuturor autorităților, elevilor, prietenilor, cunoscuților, precum și întregului public asistent, care a luat parte în număr așa de mare la cel din urmă onor pământesc, dat neuitatului nostru defunct.

Caransebeș, la 14/27 Martie 1923.

Adânc întristată,
Familia Petrescu.

LEGATORIA

TIPOGRAFIEI DIECEZANE

— din CARANSEBEȘ —

primește spre executare

orice lucrări

atingătoare de

această Branșe etc., etc.

**La Librăria Diecezană din Caransebeș
a sosit mare asortiment de**

C O A R D E

**pentru vioară, cello, bas,
țambal și pene pentru clarinet.**